

ITT VAN EREDETIBEN IS :

http://www.penzbiztos.hu/download/dmv_kuria.pdf

MEG ITT IS:

<http://devizahitel-webinarium.blogspot.hu/>

T. Kúria!

1055 Budapest, Markó u. 16.
Elnok@kuria.birosag.hu

Dr. Darák Péter Úr!
Elnök

Tisztelt Elnök Úr!

Rendkívüli jelentőségű a fogyasztói kölcsönszerződések devizában történt elszámolásának és az egyoldalú szerződésmódosításoknak jogegységi mérlegre tétele. Ez év közepén 503 ezer jelzálog-, 155 ezer gépjármű, 130 ezer személyi kölcsönt számoltak el devizában, és e mellett 398 ezer jelzálog-, 644 ezer személyi, 101 ezer gépjármű forintban kezelt kölcsön volt érvényben, valamint több tízezerre tehető a pénzügyi lízingszerződések száma. Majd kétmillió szerződés, sok millió érintett – és a nemzet gazdálkodása, létbiztonsága, alkotmányos rendje.

Ügyvédek, pénzügyi szakemberek, civil szervezetek sokasága gyűjtött több évi tapasztalatot a

pereken túlmenően is, bizonyára készségesen a Kúria rendelkezésére bocsájtják ilyen kérésre.

Engedjék meg, hogy az Alaptörvény XXV. cikkében foglalt felhatalmazással – „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez” – átadjunk az alábbi, nem feltétlen csak jogi, de mindenképpen releváns megfontolásokat a Polgári Kollégium jogegységi határozatához feltett kérdéseket követve.

Kérjük, fogadják fontos küldetésük iránti nagyrabecsülésünk jeleként.

1. Mi a deviza alapú kölcsön tartalma, deviza alapú kölcsön-e vagy forint kölcsön?

Az így nevezett kölcsönök ténylegesen forintkölcsönök egy másik pénzügyi ügylettel kiegészítve. A mérlegre tett szerződések megkötése idején nem volt törvényi meghatározása a ‚deviza alapú’ jelzővel ellátott kölcsönnek, sőt a 2010. évi törvény sem adott meghatározást a ‚deviza alapú kölcsön’ jelzős konstrukciónak, azonban a kölcsön fogalmát a Polgári Törvénykönyv sok évtizede és a jövőre tekintve is egyértelműen meghatározza. A szerződéseket tartalmuk alapján kell megítélni, ezért a megnevezés helyett a ténylegességet kell figyelembe venni: e szerződések a pénzkölcsönzés polgári jogi fogalmába illeszkednek, míg a ‚deviza alapú’, specifikus jellegük a kölcsönbe adott összeg ártértékelését jelenti, ami a pénzkölcsönzésen kívül álló, másik jogviszonyt jelent.

1.1 Figyelembe kell vennünk a Polgári Törvénykönyv és a Hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. tv. (Hpt.) a szerződések kötése idején hatályos rendelkezéseit. Különös figyelmet kíván a pénzkölcsön és a hitel fogalmának elhatárolása, valamint a „deviza alapú”, „devizában nyilvántartott” jelző értelmezése.

A hitel és a kölcsön fogalmát a Ptk. 1. § (1) és (2) bek.-ben foglaltakra tekintettel kell értelmezni: „... [polgári jogi] viszonyokat szabályozó más jogszabályokat – ha eltérően nem rendelkeznek – e törvénnyel összhangban, e törvény rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni.” Illetve, a Ptk. 4. § (1) bekezdés: „A törvény rendelkezéseit Magyar Köztársaság gazdasági- és társadalmi rendjével összhangban kell alkalmazni.” – tegyük hozzá, a Ptk. további rendelkezése szerint jóhiszeműen, tisztességgel és kölcsönösen együttműködve.

Pénzkölcsön nyújtása: Ptk. 523. § (1) Kölcsönszerződés alapján a pénzügyi intézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzösszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni. A Hpt. 2. sz. melléklete szerint (I./10.2.) Pénzkölcsönnyújtás: a) a hitelező és az adós között létesített hitel-, illetőleg kölcsönszerződés alapján a pénzösszeg rendelkezésre bocsátása, amelyet az adós a szerződésben megállapított időpontban – kamat ellenében vagy a nélkül – köteles visszafizetni.

Hitel nyújtása: Ptk. 522. § (1) Bankhitelszerződéssel a pénzügyi intézet arra vállal kötelezettséget, hogy jutalék ellenében meghatározott hitelkeretet tart a másik szerződő fél rendelkezésére, és a keret terhére – a szerződésben meghatározott feltételek megléte esetén – kölcsönszerződést köt, vagy egyéb hitelműveletet végez. A Hpt. 2. sz. melléklete (I./10.1.) Hitelnyújtás: a hitelező és az adós között írásban létesített hitelszerződés alapján meghatározott hitelkeret rendelkezésre tartása az adós részére, jutalék ellenében és a hitelező kötelezettségvállalása meghatározott szerződési feltételek megléte esetén a kölcsönszerződés megkötésére, vagy egyéb hitelművelet végzésére.

A hitel tehát visszafizetési kötelezettséget nem teremt, az csak előkészíti a kölcsönszerződést. Így - helyesen - a ‚deviza alapú hitel’ irreleváns a fogyasztói adósság tekintetében, a törvény nem a hitel, hanem a pénzkölcsön visszafizetését követeli meg. A pénzkölcsön pedig tulajdonban adott meghatározott pénzösszeg, és nem jövőbeli körülmények hatására átszámított valamilyen, előre nem is látható mennyiség. Így a kérdés helyesen kölcsönről szól.

1.2 A jogegységi megítélés alá eső szerződések megkötésekor deviza alapú kölcsön fogalmának meghatározása nem szerepelt a törvényekben. Egy törvényen kívüli elnevezés önmagában nem keletkeztet jogot arra, hogy a 'meghatározott' (pénzösszeg) fogalom helyébe egy meghatározatlan, sőt meghatározhatatlan mennyiség kerüljön. A devizában számolást a Polgári Törvénykönyv, mint a kölcsön ellenében visszafizetendő mennyiséget nem ismerheti, mert annak jellemzője, az előre kiszámíthatatlan kockázatos volta nem felel meg a kölcsön, ill. kölcsönzés törvényi tényállásának. Így a feltétel a kölcsönön kívül álló más jogviszony.

1.3 Ez a más jogviszony azonban nem felel meg a Ptk. 231. §-ában foglaltaknak sem, mely szerint a teljesítés helyének pénznemétől eltérő más pénznemben meghatározott pénztartozást át lehet számítani a teljesítés helyén érvényes fizetőeszközeire a tényleges fizetési időpontjánál előbb. Más pénznemben meghatározott tartozás akkor jön létre, ha a kölcsönzéskor az adós rendelkezésre bocsátott meghatározott összeg más pénznemű, pl. idegen deviza. Ekkor devizakölcsönről beszélünk, nem deviza alapú kölcsönről. Ez esetben a másik pénznem – svájci frank, euró, stb. – az adós tulajdonába kerülve az ő javára / terhére változtatja meg az értékét. A deviza alapúnak nevezett kölcsön esetében a deviza a kölcsön nyújtójánál marad, ott értékelődik át – jellemzően fel – tehát a kölcsönt nyújtónál képződik az árfolyamnyereség. Mégis, a deviza alapú kölcsönt nyújtó a jelenlegi gyakorlatban ezt az árfolyam különbözetet elkéri az adóstól is: kétszeresen realizálja, míg az adós olyan felértékelést fizet, melyet ő nem szerzett meg jövedelmével.

A deviza alapúnak elnevezett szerződések ténylegesen forintkölcsönök, mert forintot vett át az adós, a kölcsön adott meghatározott forintösszegnek csak az átszámítása történt meg, ezért ez esetben a Ptk. 231. § nem alkalmazható. Ezt a jogi elkülönülést igazolja a Hitelintézeti törvény – e szerződések kötését követő – 2010. évi módosítása is, amikor a 'devizában nyilvántartott' meghatározást használja és nem a tényleges devizát.

1.4 A jogalkotó nem foglalta törvénybe a 'deviza alapú' meghatározást utóbb sem. A Hpt. 2010. október 27-től hatályos módosításában a 200/A. § (1) bekezdés szerint a „devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett hitel- vagy kölcsönszerződést, vagy pénzügyi lízingszerződés[t kötött]” – megnevezés található. A jogalkotó ekkor elmulasztotta a „devizában nyilvántartott” fogalomnak meghatározását is, mert az nem található meg a Hpt. 2. számú mellékletében felsorakoztatott más pénzügyi kifejezés definíciói között. A törvényszövegben sincs meghatározva a 'nyilvántartás' szó, így nem világos, ki, mit és milyen módon tart nyilván – különösen, hogy a számvitel sem ismeri ezt a kifejezést. Tehát van egy banki számvitel forintban és egy másik értéknilyvántartás is? Bizonyára igen, de ez nem világos egy kívülről álló. Nem fogadható el, hogy a kölcsönt nyújtó követelést alapozzon egy határozatlan, a másik félnek átláthatatlan nyilvántartására.

1.5 Az idegen devizában történő nyilvántartás fogalmilag éppen azt jelenti, hogy a kölcsönnyújtás forintban történt, az idegen deviza egy átszámítással került be az elszámolásba, amit nyilvántartásnak neveztek el. A Ptk. 523. § szerint az a kölcsön fizetendő vissza, ami átadásra került, a deviza 'nyilvántartás' jelenlegi – téves – értelmezése szerint az is „vissza(?)fizetendő”, ami nem is került átadásra: az árfolyam-különbözet.

. A nyilvántartás

az átszámítás burkolt megnevezése. A nyilvántartásra hivatkozással érvényesített árfolyam

A szerződéseket a Ptk. 207. § (1) és (2) bekezdésében foglalt szabályok szerint a szavak általános jelentése és a mindennapi érteleme szerint kell alkalmazni, így a deviza alapú kölcsön forintban nyújtott és forintban visszafizetendő kölcsön – amint a gyakorlatban is történik. Az ügyfél forintkölcsönért kereste fel a pénzügyi intézményt, pl. tíz millió forintot kérve kölcsön, és nem pl. 72342,12 svájci frankért kopogtatott. A szerződésekben lévő tört értékű deviza tökéletesen igazolja, hogy az az átszámítás eredménye.

A szerződéseket a Ptk. 207. § (1) és (2) bekezdésében foglalt szabályok szerint a szavak általános jelentése és a mindennapi érteleme szerint kell alkalmazni, így a deviza alapú kölcsön

forintban nyújtott és forintban visszafizetendő kölcsön – amint a gyakorlatban is történik. Az ügyfél forintkölcsönért kereste fel a pénzügyi intézményt, pl. tíz millió forintot kérve kölcsön, és nem pl. 72342,12 svájci frankért kopogtatott. A szerződésekben lévő tört értékű deviza tökéletesen igazolja, hogy az az átszámítás eredménye.

2. Deviza alapú kölcsön konstrukciója érvényes-e?

A felvett kölcsön idegen pénznemre történő átszámítása a pénzkölcsönzés fogalmát meghaladó szerződési feltétel, mely bizonyíthatóan a szerződéskötés körülményeire és magára a megállapodásra tekintettel nem lehet érvényes.

A törvényszékeken és a Kúria gyakorlatában is felmerült a devizában számolás miatti

részkérdésben a jogsértés – pl. árfolyamrés – ám ezek irrelevánssá válnak, amennyiben a devizában számolás már eleve érvénytelen. Törvényi meghatározás hiányában a gyakorlat azt a kölcsönszerződést nevezte deviza alapúnak, melyben az adós ténylegesen forintkölcsönt kap, forintban törleszt, a kölcsönt nyújtó a folyósítás előtt idegen devizára számítja át a hitelügyletben megállapított forintösszeget, ezt a forintkölcsönt folyósítja, majd svájci frankban / euróban / jenben számolja fel a mindenkori követelését, a törlesztést, kamatot, díjat, amit továbbra is forintban fizettet meg az adóssal a deviza árfolyamának változásával korrigált mértékben. A deviza elszámolási jellegű bevonása a kölcsönszerződésbe egy meghatározott napi árfolyamon, majd sok fázisban, akár több évtizeden át, részletekben lényegében egy azonnali és egy határidős ügylet kombinációja. Ez a spekulatív jellegű megállapodási elem azonban aszimmetrikus, mert az adós nem rendelkezik az árfolyam-alakulással összefüggő döntési és beavatkozási lehetőséggel, míg a pénzügyi intézmény igen. Sőt, a pénzügyi intézmény, ha magánál tartja a „mintha” odaadott devizát, akkor saját javára élvezi annak felértékelődéséből eredő árfolyam-különbözetet – miközben a másik féltől is elkéri azt. A tényleges devizával – ha volt az ügyletben – a kölcsönt nyújtó rendelkezik, az adós az árfolyamváltozásnak teljes mértékben kiszolgáltatottja. Az ilyen szerződés nyilvánvaló kiegyensúlyozatlan voltán túlmenően meghaladva a Polgári Törvénykönyv pénzkölcsönre vonatkozó szabályait is, tehát meg kell, feleljen a pénzpiaci kereskedelemre vonatkozó szabályoknak is. A deviza alapúnak nevezett, utóbb devizában nyilvántartottnak elnevezett szerződések érvényessége megállapításához tehát vizsgálni kell a devizákkal, a határidős ügyletekkel kapcsolatos szerződések megkötésére vonatkozó törvényes követelmények meglétét is.

2.1 A fogyasztó forint kölcsönért ment a pénzügyi intézménybe, forintot is kapott, forintot is fizet, akkor miből ered a devizában számolása az adósságnak és kamatainak? A forint kölcsönért folyamodó a forint kölcsön felvételekor tudomásul vette, hogy a rendelkezésére bocsátott forintösszeget úgy tekinti, mintha idegen devizát vett volna kölcsön. A 'mintha' magyarázó kifejezést a PSZÁF korabeli ismertetője használta. A mintha szó ebben a tekintetben a pénzkölcsönzésen túlmenő polgári jogviszonyban az árfolyamkockázat átadás-átvételét jelentette. Fő kérdés, tekinthető-e a „mintha” történt volna jellegű esemény valósi eseménynek: deviza vétele, eladása és ennek árfolyamrése, stb.?

Az Európai Bíróság C-604/11 számú, 2013. május 30-i ítéletében megállapította, hogy a "hitelkockázat átruházásra irányuló származtatott eszköz" befektetési termék, mely pénzügyi eszköz lévén, kizárólag befektetési szolgáltatás keretében nyújtható. Így a devizában számolás, és arra vonatkozó kockázatvállalás a fogyasztókkal kötött tőkepiaci ügylet, mely alapjaiban különbözik, a kölcsönzés polgárjogi szabályaitól, illetve attól külön áll.

A pénzügyi vállalkozások a kölcsönért, lízingért folyamodókat az alacsony svájci frank kamat vonzalmával vették rá a pénzpiaci spekulatív ügyletre, a devizára való átszámítási szerződési feltétel elfogadására. Csakhogy, ez is csak egy csalétek volt, mert utóbb az idegen deviza piaci kamatlábának nulla körüli szintre történt csökkenésekor éppen a pénzügyi intézmények nem csökkentették kamataikat, hanem emelték – a már kiszolgáltatott adósok terhére, az előre

kikötött egyoldalú szerződésmódosítási jogukkal (vissza)élve - ékes bizonyítékot szolgáltatva arra, hogy a csekély kamat csak a devizában elszámolás elfogadását célzó csábítás volt, majd mikor már az adós a szerződés csapdájában vergődött, szabadon raktak rá újabb terhet. Az idegen devizában számolás két lényeges következménye közül a pénzintézetek egyöntetűen csak a számukra kedvező árfolyamváltozást alkalmazták, a kamatcsökkentést nem. A pénzintézetek ezzel maguk ürítették ki a „deviza alapú” meghatározás jelentését. Maradt a devizára történő átszámítás – önös érdek érvényesítéseként. Így érthető, hogy a hitelintézeti közreműködéssel előkészített Hpt. 2010. évi módosításából miért maradt el a „deviza alapú” jelző meghatározása? – Ez esetben minden devizahatást figyelembe kellett volna venni. Érthető, miért került a törvénybe csak a nyilvántartás, az is meghatározás nélkül, mert így szabadon megölthető tartalommal a pénzügy intézmény „nyilvántartása.” Ezzel azonban a kölcsönzést meghaladó – ‘deviza alapú’ további szerződési feltétel meghatározatlan, de önmagának is ellentmondó fogalomként a Ptk. 228. § (3) bekezdése alapján semmisséget eredményez.

2.2 A fogyasztó a forintkölcsönt a hazai értékviszonyokban, forintban folyó gazdálkodásban használta, ott képződött a visszafizetéséhez szükséges jövedelme. A szerződések kötések – a döntő volumen 2007-2008-ra tehető – tudottan nem volt, ma sincs, a távoli jövőben sem lesz gazdasági alapja a svájci franknak, japán jennek a magyar gazdaságon belül. Az euró sem mérvadó jelenlétű, a devizában elszámolt szerződéseknek is csak kilenc százalékát teszi ki. Így értékállósági kikötésről nem beszélhetünk – ellenkezőleg. Értékkövetés éppen a forintkölcsön tekintetében áll fenn, mert a fogyasztó fogyasztása is ebben történik. Éppen a devizához kapcsolt elszámolás okoz súlyos aránytalanságot, amint látjuk most, és ami a kötelező szaktudással pontosan előre látható volt. Az előre láthatóságot bizonyítja, hogy nem euróban történt a deviza alapú szerződés, mert esélye volt az euró magyarországi bevezetésének, hanem svájci frankban, mert így az euró bevezetése után is megmarad a pénzügyi intézmények követelésének az árfolyammal történő befolyásolása.

2.3 Nem kétséges, a hitelintézet vitte bele a szerződésbe az árfolyamváltozásra alapított spekulatív elemet a fent jellemzett csábító ígérettel és érdekekkel. A két fél nem volt egyenlő információ birtokában. A kölcsönért jelentkező fogyasztó soha sem játszott a devizatőzsdén, a kölcsönt nyújtónak pedig éppen ez a fő tevékenysége, többszöröse a kölcsönzésnek. A hitelintézetek összevont mérlegének eszközei közt a fogyasztói kölcsön csak 10-12 százalék, az összes kölcsön kihelyezése sem éri el a negyven százalékot. A spekulatív ügyletek adják a döntő mértékű aktivitásukat, ami tipikusan néhány órás, néhány napos tőkepiaci üzletek sorozata. A hitelintézeti szabályok az árfolyamkockázat nyitott pozícióját csekély volumenben sem engedik meg egy-két napon túl. E szaktudással felruházott pénzintézetek pedig a tudás nélküli ügyfeleknek 5-10-20 éves időtávra nyitott árfolyamkockázatot adtak el – éppen a tudatlanságukra alapozott megtévesztéssel. A hitelintézetek az évtizedekre ható árfolyamkitettséget úgy adták át a fogyasztóknak, hogy tisztában voltak azzal, hogy az ügyfelek ennek viselésére alkalmatlanok, tudták, hogy a szerződésük szerint nem is képesek azt kezelni – fedezni, menedzselni – tudták, hogy a hiányzó ismereten túl vagyonuk, jövedelmük sincs hozzá; tudták, hogy a devizában számolás majd veszteséget okoz az ügyfélnek – és nyereséget nekik. Ilyen magatartásra jog nem alapozható, az így megkötött, és ilyen egyezség joghatást nem válthat ki.

A fogyasztási kölcsönt kérő nem tudott és nem is akart pénzpiaci spekulációba bonyolódni, ezáltal nem jött létre e tekintetben akarategyezés – még akkor sem, ha a kölcsönt nyújtó formálisan aláírta a kölcsönt felvevővel az ún. kockázatfeltárányilatkozatban az árfolyamváltozás minden következményének egyoldalú viselését. Amennyiben a pénzügyi intézmény ténylegesen feltárta volna a valódi kockázatot, a kölcsönt felvevő nem vállalta – nem vállalhatta volna el az ilyen szerződést. Így a deviza alkalmazása tekintetében akarategyezésről nem beszélhetünk. Azonban beszélnünk kell róla, sőt, vizsgálnunk kell a megtévesztésről és az abból származó kárról az egyik oldalon és előnyről a másikon. Az ügyfél a kockázatfeltárányilatkozatot azért írta alá, mert éppen hogy nem került feltárássra a valódi kockázat. A devizaügyleteket szabályozó Tőkepiaci törvény rendkívül szigorú ügyfél tájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzintézeteknek, többek között, hogy fel kellett volna

tárni a fogyasztó kockázatvállaló képességét. Ennek megtörténte esetében látni lehetett volna, hogy az hiányzik, mert a fogyasztó nem képes a hosszú ideig viselni árfolyamkitettséget.

2.4 A kölcsönt nyújtó pénzügyintézetnek a Hpt. 77. § (1) bekezdésben foglalt kötelezettsége volt a kölcsönt kérő visszafizetési képességének vizsgálata és a hitelintézet kockázatának mérlegelése is. Egyszerű számítással előre látható volt, hogy az adósságok törlesztésének az árfolyamváltozásokkor jelentős megnövekedése nem fedezhető az adós jövedelméből és a felajánlott – ingatlan, gépkocsi – fedezeti értéke sem lesz elegendő a megnövelt követeléshez. Bár sok szerződésben szerepel az a kikötés, hogy az adós köteles további fedezetet felajánlani az adósság növekedése esetén – de ez a szerződéskötéskor is tudottan nem volt érvényesíthető a vagyoni háttér hiányában. Tehát a hitelintézetnek pontosan tudnia kellett, hogy a múltban látható mértékű árfolyamváltozás a jövőben nem teljesíthető követeléshez vezet. Az ilyen elemi szakmai tudás kikapcsolásával elért, teljesíthetetlen feltételre jog nem alapozható.

2.5 A Hpt. 203. § (7) és (8) bekezdése írja elő a pénzügyintézeteknek, hogy az árfolyam változásával jelentkező kockázatra fel kell hívni a kölcsönt felvevő figyelmét. A jogegységi mérlegelés alá kerülő szerződések több mint 90 százalékban svájci frankban elszámoltak. A pénzügyi intézmények nem tájékoztatták a kölcsönfelvevőket, hogy a svájci frank a kölcsönszerződések megkötését megelőző húsz év alatt nyolcszorosan drágult, évi átlag 8%-os áremelkedéssel. Nem mondták el, hogy az annuitás miatt kezdeti időszakban a tőketartozás összege évente csak 2% körül csökken, míg az árfolyam, ha 8%-ot emelkedik, a törlesztés ellenére nő a kölcsönfelvevő tőketartozása. A tőketartozás akár 40-50%-kal is magasabb lehet a felvett kölcsönnél pár év múltán. Azt sem mondták el, hogy így a deviza alapú kölcsönök esetében mintegy három-négyszer több pénzt kell kifizetni a kölcsön törlesztésére még rövidebb futamidő esetében is – például a gépkocsi kölcsönök esetében – no és e felett az így megdráguló kamatot, díjat, költséget is, mely a teljes futamidő alatt megduplázza a tőkefizetési követelést. Végül azt sem jelezték, hogy a svájci frank átváltási árfolyama mintegy 40 HUF/CHF értékkel alatta volt a trend szerintinek a kölcsönzések idején, így a kampányszerű kölcsönzés „telítődése” után rövid időn belül lényeges árfolyam emelkedés várható. Amennyiben a hitelintézetek az adósoknak egy egyszerű diagramban bemutatták volna a forint előző két évtizedes romlását, az ügyfelek nem kötötték volna meg az azonnal felismerhetően vállalhatatlan szerződést. Tisztességtelen és tudatos megtévesztésre mutatnak a körülmények.

A devizában elszámolt szerződésekre vonatkozó megfelelő hitelezői tájékoztatás nemcsak elmaradt, hanem éppen ellentétes került a helyébe: az árfolyamváltozás nem kockázat, ha mégis, akkor vállalható.

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete 2006 szeptemberében „Valóban értem?” címmel tájékoztató jellegű kiadványt adott közre, ami a pénzügyintézeteknél volt elérhető. Így szinte minden deviza alapú kölcsönfelvevő elérhette. A kiadványban az árfolyamváltozás hatását számszaki példával mutatták be. A példában alkalmazott legmagasabb árfolyam 185 HUF/CHF volt. Így a kölcsönfelvevők azt gondolhatták, hogy ennél magasabbra nem fog emelkedni az árfolyam.

A Bankszövetség 2006. január 26-án „Tájékoztató a devizaalapú lakossági hitelek kockázatáról” címmel. A Tájékoztató felteszi a kérdést: „reálisan számolhatunk-e azzal, hogy az árfolyamkockázat miatt a devizában hitelt felvevő háztartásokat súlyos veszteségek érik?” Valós-e az a félelem [hogy] bekövetkezhessen a forint tartós és jelentős mértékű gyengülése, s a devizában eladósodottak törlesztési terhei elviselhetetlen mértékben is megnövekednek”. (Itt megjegyezzük, hogy a tájékoztató szinte mindenhol hibásan használja a „hitel” szót, mert felvenni csak a kölcsönt lehet. A hitel és kölcsön szavak összekeverése tovább csökkenti az ügyletek átláthatóságát. A „devizában eladósodottak” meghatározás tényként kezeli, hogy deviza kölcsönt vettek fel a fogyasztók, holott ők forintot vettek rendelkezésükre.) A Tájékoztató a kockázatról így nyilatkozik: „Hosszabb távon egyértelműen azzal kell számolni, hogy a forint árfolyama – legalábbis reálértékben folyamatosan felértékelődik.” (...) „Ám nemcsak a reálértelemben vett tartós forintgyengülést zárhatjuk ki a lehetséges jövőbeli forgatókönyvek közül, hanem a forint jelentős és tartós nominális gyengülését is.” „Mivel a devizahitelek túlnyomó többsége hosszabb lejáratú (lakás- és gépkocsi finanszírozási) hitel, az esetleges néhány napos nagyobb árfolyam ingadozás a törlesztési terheket érdemben nem változtatja meg.”

Végül összefoglalóan megállapítja a Tájékoztató, hogy „hosszabb lejáratú hitelt felvenni szándékozók nyugodtan választhatják a pénzintézetek által kínált devizaalapú hitelkonstrukciókat is; a hitel futamideje alatt a hitel törlesztési terhét jelentősen és tartósan megnövelő árfolyammozgás nem lesz.”
Megjegyzés: a Tájékoztató említést sem tesz a svájci frankról, amiben a szerződések több mint 90 százalékát kötötték, csak az euróval foglalkozik, de azzal is úgy, hogy ún. fordított skálával ábrázol – lefelé növekszenek a számok, így csökkenésnek látszik, ami nő.

A fentiek bizonyítják, nem hiányos volt a tájékoztatás, hanem célzatosan megtévesztő.

2.6 Kirívó példája a megtévesztésnek a kombinált kölcsön. A kombinált kölcsönnél a kölcsön összegének csak a kamatát kell havonta fizetni. A tőketörlesztésre fordítandó összeg egy biztosítási formájában működő megtakarításba megy, ahol a pénzt a biztosító befekteti. A felgyülemlett befizetések és azok hozama nyújtana fedezetet a kölcsön tőkerészenek kifizetésére. A megtévesztés sokszoros! A kölcsön deviza alapú formában működik, ami miatt a tőketartozás az árfolyam emelkedése arányában folyamatosan nő, ma már akár 60%-kal is meghaladja az eredetileg felvett kölcsön összegét. Eközben a megtakarítás forint alapon került megkötésre, amely legfeljebb csak az eredetileg felvett kölcsönre nyújthat fedezetet. Az első tőketörlesztésre 10 év után kerül sor, amelynél ha a biztosítás révén elért megtakarítás nem nyújt fedezetet a tőketartozásra, akkor a hiányt a kölcsönfelvevőnek egy összegben kell kiegészíteni. Erre természetesen a kölcsönfelvevő nem képes, hiszen addigra már csaknem a kölcsön összegének megfelelő soron kívüli törlesztést kellene befizetni. Miből, ha a kölcsön kamatára történt befizetése is az árfolyam a növekedés arányában emelkedett? Pár éven belül a pontos fizetéssel együtt tízezerrel mennek tönkre emberek – és többségük még nem is tudja!

2.7 Tényként állapítható meg tehát, hogy a hitelintézetek az árfolyamkockázat terén tudatos megtévesztést folytattak – összehangoltan, hiszen egyetlen hitelintézet sem tárta fel a valóságot. Gazdasági értelemben is alátámasztható ez az állítás. A pénzintézetek által ismert volt, hogy míg Svájcban az infláció nulla százalék körüli hosszú évek óta, míg Magyarországon 8% évente a kölcsönök kihelyezése időszakában. Ezt az inflációt korábban követte a forint leértékelése, mert normális reakcióként az inflációkülönbség realizálódik a devizák egymás közötti árfolyamban. Mégsem számoltak vele a kölcsönt nyújtók – holott éppen ők képezik az árfolyamot alakító pénzpiacot. Ezért is megállapítható, hogy a hitelintézetek megtévesztési céllal mulasztották el a valóságos kockázat feltárását – melynek jogi- gazdasági következményét nekik kell viselni.

2.8 A megtévesztést fokozta, hogy a hitelintézetek olyan nagy bankközi forint kamatlábat jelentettek nap, mint nap az MNB-nek, mint piaci kamatot, amekkora kamatlábbal hosszú lejáratú forintkölcsönt az ügyfelek nem vettek volna igénybe, mert ezt ki tudták számítani, hogy nem képesek törleszteni. Az ezzel szemben, a kis kamattal és nem reális kockázatfeltárással elcsábított ügyfelek nem voltak tényleges döntési helyzetben a szerződés valódi következményei belátást illetően, így az akaratuk manipulált.

2.9 Gyakori hitelintézeti érv, hogy ők devizát voltak kénytelenek vásárolni és azt helyezték ki a kölcsönért jelentkező fogyasztóknak, mert nem volt elég forintbetét. Ez az érvelés hamis. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete 2006-ban olyan fogyasztóknak szóló tájékoztatót adott ki, melyben ekként magyarázta a deviza alapú hitelt: „Mivel tehát a bank a devizában nyilvántartott hitelt forintban folyósítja [helyes megfogalmazás szerint forintban nyújtja a kölcsönt], azt át kell váltania forintra ... mintha megvásárolná az ügyféltől az a deviza összeget, amelynek ellenértékét forintban kifizeti. A hiteltörlesztéskor [helyesen a kölcsön visszafizetések] ugyanez fordítva játszódik le. Amikor Ön a törlesztő részletet fizeti forintban, a bank azt átszámítja, mintha eladta volna Önnek a törlesztéshez szükséges devizaösszeget.”

A devizában számolás, devizában nyilvántartás ténylegesen csupán „mintha” deviza igénybevételt jelent. A pénzintézetek a svájci frank alapon számolt kölcsönöket a nélkül folyósították, hogy maguk is a kihelyezett kölcsönösszegeknek megfelelő mennyiségű svájci frankot vettek volna kölcsön, csupán a könyvelési művelettel – rövid idejű swap ügylettel – „szintetikusán,” mérlegen kívüli fedezettel zárták ki az árfolyamkockázatot. Így felvetődik a

deviza alapon számolás kérdéskörében, a „mintha” eljárás megtevesztés-e, és felvetődik a jó erkölcsbe ütközés és tisztességtelenség kérdése.

Az MNB- Szemle 2009. májusi száma 27. oldalán olvassuk Mák István – Páles Judit: Az FX- swap piac szerepe a hazai pénzügyi rendszerben c. tanulmányában: „A hazai bankok az elmúlt években a devizahitelezést nagyrészt forintforrásból finanszírozták.” (...) „A devizaforrás-szükségletet az FX-swap ügyletek segítségével történő szintetikus előállítással biztosítja a hazai bankrendszer.” (...) „A hazai bankok a betétekből származó forintösszeget az FX-swap spotlábán keresztül, vagy az azonnali devizaügylettel tudják devizára váltani, s az ügyfeleknek kihelyezni. Mindkét esetben az adásvétel eredményeként csökken a betétekből származó forinteszköz és annak megfelelő összeggel emelkedik a devizaeszköz, amelynek kihelyezése után a bankok mérlegen belül devizakövetelés és forintkötelezettség áll szemben egymással. A hazai bankoknak a mérlegen belül így a forinttal szembeni kitettsége (long deviza, short forint pozíció) keletkezik: a devizakövetelések emelkednek, míg a devizakitettségek változatlanok maradnak. Itt láthatjuk az üzleti alapot: az extra nyereséget képeznek az adósok árfolyam-különbözeti befizetései, miközben a hitelintézetnek nincs többletkockázata és költsége sem.

Az MNB Háttér tanulmányok 2005/2 számában Bethlendi – Czeti – Krekó – Nagy – Palotai: A magánszektor devizahitelezésének mozgatórugói című tanulmányuk 5. oldalán összefoglalásában hangsúlyozzák: „... a devizahitelezést nem a külföldi devizaforrás- kínálatának felfutása, hanem alapvetően a belföldi szektorok viselkedése mozgatta.” „A háztartási devizahitelezés elindulása a kamatkülönbözet csökkenésével esett egybe és feltehetőleg kínálati tényezők mozgatták. 2003 második felétől azonban a kamatkülönbözet emelkedése hozzájárult a devizahitelek keresletének emelkedéséhez. A kamatkülönbözet hatása mellett szól, hogy a háztartások – feltehetőleg a negatív tapasztalatok hiánya miatt – az árfolyamkockázatot kisebbnek érzékelik vagy kevésbé kockázat kerülők, mint a pénzügyi piacok szofisztikáltabb szereplői, ...” (...) „A háztartási devizahitelek térnyerését illetően hangsúlyoznunk kell az intermediációs tényezőket, azaz a kínálati nyomás szerepét is ... a magas jövedelmezőség fenntartásának szándéka miatt lehetett ilyen erős.” Majd a 15. oldalon olvassuk: „... a bankok hitelezési hajlandósága miatt elszakadt ugyanis egymástól a belföldi devizapozíció és a külföldről származó devizaforrások állományának alakulása.” „... a többlet devizaeszköz lefedezésének eredményeképpen a bankok valójában szintetikus devizaforrásokat állítanak elő, azaz forintforásaikat konvertálják a kívánt devizára.”

Kétségtelen, a hazai hitelintézetek nem szükségből vontak be idegen devizát – svájci frankot – a kölcsönszerződésekhez, amint állítják. Nem is vontak be devizát a devizában nyilvántartott szerződésekhez, mert nem volt szükségük rá, az árfolyamkockázat kezelését megoldották a számvitelben rövid idejű – egy-két napos – oda-vissza ügyletekkel, főként bankcsoportokon belül a forint és a deviza kamatkülönbségének elszámolásával, átutalásával. A szintetikusan előállított devizával elért árfolyamhatás extra nyereség. (Mint a szintetikus bor márkás áron.)

Az MNB-tanulmányok 64. számában, 2007. augusztusban, Csávás-Varga-Balogh A forint kamatswap piac jellemzői és a swapszpredek mozgatórugói című tanulmányukban megállapítják, hogy az a derivatív ügylet napi forgalmát 40-50 milliárd forintra becsülték, de londoni hasonló becslés a napi forgalmat 120-250 milliárd forintra teszi. Megállapítják a 13. oldalon, hogy néhány bank bonyolítja a forgalom zömét, majd ezt írják: „E bankok egy része ráadásul csak földrajzi értelemben köti hazai piacon (Budapesten) az ügyleteit, hiszen technikailag külföldi anyabankjuk kereskedési könyvében vezetik pozíciójukat.”

Mindebből le kell vonnunk azt a következtetést, hogy a magyar banki mérlegek önmagukban nem igazolhatják a devizában elszámolást, a mozgatórugók a nemzetközi bankcsoportokon belül nyernek értelmet. A devizában kihelyezett kölcsönökkel lényegében a máshol végzett spekulatív műveleteket biztosították árfolyam tekintetében. Ezt igazolja, hogy a fogyasztói hitelek devizában számolása az EK-hoz 2004-ben együtt becsatlakozó azon államokban kampányszerűen nyert teret a csatlakozások után ott, ahol e bankcsoportok jelen vannak leányintézményekkel. Ezek az országok különböző módon, de előbb-utóbb felléptek e megtévesztő pénzintézeti magatartással szemben. Mindezt jól mutatnák a bankcsoportokon belüli jövedelemáramlások, azonban ezek nem hozzáférhetők.

Álláspontunk szerint a fenti tények, összefüggések igazolják, hogy a devizában számolás messze távol van a kölcsönzés polgári jogi meghatározásától – és a tisztességes hitelintézeti gyakorlattól, így több jogsértés, illetve a tisztességtelen eljárás miatt ez a szerződési kikötés érvénytelen.

3. A pénzügyi intézményt milyen jellegű tájékoztatási kötelezettség terhelte a szerződés megkötésekor, annak elmulasztása milyen jogkövetkezményekkel jár?

A hitelintézetnek a kölcsönszerződés megkötése előtt közölnie kellett volna a hozzá forintkölcsönért folyamodóval, hogy az általa ajánlott konstrukció egy kölcsönügylet és egy devizapiaci üzletet, valamint be kellett volna mutatnia a devizapiaci kockázatot tényleges mértékében. Álláspontunk szerint azonban a pénzkölcsönt nyújtó ilyen kockázatvállalásra vonatkozó ajánlatot nem tehetett volna, egyrészt azért, mert esetleg maga is a jogosítás hiányában tőkepiaci műveleteket nem végezhetett volna, másrészt szinte minden esetben azért, mert az ügyfele alkalmatlan az ilyen ügyletre. Lényegében az összes jelzálogkölcsönt felvevő fogyasztó alkalmatlan volt a devizában elszámolásra, mert reálsan senki sem vállalhat több évtizedes, fedezetlen árfolyamkockázatot, és a kölcsönt nyújtó sem ajánlhatott ilyent, hiszen tudta, hogyha a számára a pár napos árfolyamkitettségek is tiltott, akkor ezt nem kínálhatja évtizedekre az ügyfelének. A hitelezőkre vonatkozó kockázatkezelés kötelezően előírja az árfolyamkitettségek vizsgálatát a historikus adatok alapján, így a kölcsön nyújtója tisztában volt azzal, hogy a svájci frank húsz év alatt évi nyolc százalékkal felértékelődött, azaz az adósság gyorsabban nő, mint azt a törlesztés csökkenteni és húsz év alatt, az adósság kamataival nem fizethető meg sokszoros mértékben.

A Magyar Bankszövetség és a PSZÁF ahelyett, hogy a tényeket bemutatta, reális képet vázolt volna fel az árfolyamkockázatról, megtévesztő tájékoztatással és a hitelintézetek is intenzív reklámtevékenységgel csökkentették, sőt el is vették az általános tisztánlátást. Bizonyított, hogy a deviza alapúnak nevezett kölcsönt felvevők nem elegendő szakismerettel, megtévesztő tájékoztatás hatására döntöttek a kölcsön felvételéről és így reális tudás nélkül írták alá a kockázatfeltáró nyilatkozatokat. Ezen – nem teljes körűen említett – okokból a forintkölcsön visszafizetését meghaladó követelés semmis, illetve jogi levezetéssel a teljes szerződés is semmis lehet, így csupán a folyósított forintkölcsön, mint szerződésen kívül keletkezett kötelezettség számolandó el.

3.1 Az előző, 2. pontban kifejtettük, hogy a tájékoztatás elégtelen és hamis volt, holott annak igaznak kell lennie, nem alkalmazható megtévesztő közlés. Ismert, nagy kampány keretében, erős kínálati nyomás mellett folyt a kölcsönök kihelyezése, sok esetben a hitelintézetek ügynökei által előkészítve. A szerződések valódi kockázatának feltárását akadályozta, hogy az ügyfelek nem szakképzett tisztviselőkkel egyeztek meg a feltételekben. Ezáltal esélye sem volt a szakszerű tájékoztatásnak. Például a gépkocsi-kereskedők maguk bonyolították a kölcsön- és lízingszerződéseket. A Hpt. szakmai követelményt támaszt a pénzügyi intézmény vezetőivel és alkalmazottaival szemben. A szakszerűség hiányára jogos többletkövetelés nem alapítható: Hpt. 46. § A vezető állású személy és a pénzügyi intézmény alkalmazottja mindenkor – e beosztásával járó fokozott szakmai követelményeknek megfelelő – elvárható gondossággal és szakértelemmel, a pénzügyi intézmény és az ügyfelek érdekeinek figyelembevételével, a jogszabályok szerint köteles eljárni.

A köteles szakmai szintű tájékoztatás egybehangoltan elmaradt a kölcsönöket kihelyezőknél, ezért az intézmények és vezetőik felelősséggel tartoznak a fenti jogszabály alapján. Senki sem vette volna fel a devizában elszámolt kölcsönt, ha megmondják neki, hogy a megelőző húsz évben nyolcszorososan drágult az a deviza, amiben számolni akarnak – amint fentebb kifejtettük. Ezzel ellenkező tájékoztatás folyt, pl. a fent idézett bankszövetségi és PSZÁF tájékoztatókkal – ezt is bemutattuk.

3.2 A hitelintézetek ugyanakkor megfelelően tájékozottak voltak azokról a valódi kockázatokról, melyeket előnyszerzés végett ügyfeleikre hárítottak. Amint ugyancsak fent

már hivatkoztuk a pénzügyi intézményekre kötelezően előírt szabályra: Hpt. 77. § (1) A pénzügyi intézmény köteles a kihelyezések és kötelezettség vállalások megalapozottságát, áttekinthetőségét, a kockázatok felmérésének ellenőrzését és csökkentését lehetővé tevő, igazgatóság által elfogadott belső szabályzatot kidolgozni. Tehát, a hitelintézeteknek volt – e nélkül nincs működési engedély – szabályozott kockázatfeltáró képessége, kapacitása, és a felismert kockázatokról megfelelő tudása, bár a Hpt. 46. §-ban foglaltak szerint azt az ügyfél érdekének figyelembe vételével kellett volna felhasználniuk, mégis ellenkezőleg, az ügyfél megtévesztésére alkalmazták – illetve hallgatták el. Így a hitelintézet a historikus árfolyam alakulásból tisztán láthatta volna, hogy pár éven belül a devizában számolt adósság messze meghaladja a fedezet értékét és az eredetileg az adós rendelkezésére bocsátott összeget is, illetve azt is, hogy adós az előre számíthatóan növekvő törlesztéshez nem rendelkezik elegendő jövedelemmel. Ez a szakszerűtlen szerződéskötés és a kockázatot elhallgató eljárás törvénysértő volt, melynek jogkövetkezménye a Polgári Törvénykönyvben megtalálható.

3.3 A deviza jelleg megjelenése a szerződésekből teljesen új viszonyokat teremtett, amit még pénzügyi felsőfokú ismeretekkel rendelkező emberek sem tudtak átlátni. Emiatt a Hpt. 203. § (6), és (7), valamint a Ptk. 205. § (3) bekezdésében előírt tájékoztatási kötelezettség betartásának kiemelkedő a jelentősége volt – és kiemelkedő mértékben tekintettek el tőle. A Hpt. 203. § (7) a) előírta „az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztő részletre”. A törvény betartásának bizonyítására a pénzügyi intézetek aláírtak egy nyilatkozatot, amelynek értelmében a svájci frank árfolyamának változása a törlesztő részlet – akár jelentős – emelkedését vonja maga után. Milyen esetben, milyen arányban? Mi a jelentős mérték? Ezek a kérdések fel sem vetődhetek a szerződéskötés során, de még ma sem tudnának a pénzügyi alkalmazottak e kérdésekre válaszolni. Ezért állítható, a tájékoztatás nem volt elégséges – holott a múlt tényadatai mindenki rendelkezésére álltak. Mi több, a pénzügyi intézmények rendelkeznek előre becsülő képességgel, szimulációs technikákkal. Az ún. stressz teszt ezen képességüket vizsgálja – és elégtelen volta esetén a Felügyelet működést is felfüggesztheti. E szabályok figyelembe vétele elengedhetetlen.

3.4 Itt is megemlíthetjük röviden a fentebb már kifejtetteket. A deviza, vagy deviza alapú szerződéseknél kétféle árfolyamhatás van: az átváltási árfolyam, és a kamatárfolyam – kamatváltozás – erre azonban a pénzügyi intézetek már nem hívták fel a figyelmet. Ebben szándékosság volt, hiszen a pénzügyi intézetek nem akarták, hogy pl. a svájci frank kamatcsökkenését érvényesítsék a szerződésekből. Ezt több tény is bizonyítja: a szerződésekből a kamatemelés vonatkozásában külön feltételeket határoztak meg; valamint a törvényi előírás ellenére sem tették közzé a svájci frank referenciakamatát, mivel nem alkalmazták és nem akarták, hogy az adósok lássák, milyen nagyra növelték a kamatrést. Ezekkel a szerződésszegési pontokkal a pénzügyi intézetek maguk bizonyították, hogy a deviza alapú szerződés sem deviza alapú, hanem egyedi konstrukció. Tájékoztatni kellett volna a kölcsönfelvevőket az alábbi tényekről: a szerződéseket a felek jellemzően hosszú távra (pl. 20 évre) kötötték; hogy a szerződéssel azonos megelőző időszakban milyen nagyságú árfolyamváltozás volt. (Mint említettük, a megelőző 20 évben az átváltási árfolyam változása évi 8% volt, nyolcszorosan növelve a svájci frank árát). Tehát vélelmezni lehetett, hogy a jövőben is hasonló nagyságú árfolyam emelkedés várható. A pénzügyi vállalkozásoknak ezt abból is észlelniük kellett volna, hogy 2007. júniusban az átváltási árfolyam mintegy 40 HUF/CHF értékkel alatta volt a trendnek, tehát hamarosan ilyen nagyságrendű árfolyam emelkedés várható és a visszafizetendő törlesztő részletek akár három-négyszerese is emelkedhetnek. A PSZÁF 2006. szeptemberi tájékoztató kiadványában bemutatta az átváltási árfolyam várható alakulásának hatását. A kiadványban az árfolyam emelkedés maximális értéke 185 HUF/CHF volt – nem követte a trendet. Ez a tájékoztató is a várható árfolyam vonatkozásában alaposan megtévesztette az adósokat. A kölcsönfelvevők tájékoztatása abban az esetben lett volna megfelelő, ha a pénzügyi intézet valós várható árfolyamok alkalmazásával, próbaszámítások révén mutatja be a fenti hatásokat, amit egy pénzügyi intézet sem tett meg, holott mindegyiknek a Hpt.-ben lefektetett kötelezettsége volt!

Említést érdemel, hogy az Európai Unió jogviszonylatban a deviza alapú szerződés ún. indexált szerződésnek minősíthető, amelyben az index szerepét a svájci frank átváltási

árfolyama és kamatárfolyama tölti be. Bár az Unióba való belépés esetében kötelező volt a jogharmonizáció, az indexálás törvényi bevezetése nem történt meg.

A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK Irányelve, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, csak akkor engedélyezi a szerződés feltételeinek egyoldalú változtatását, ha az „árváltoztatási módszerről egyértelmű leírás áll rendelkezésre”. (Utolsó bekezdés.) A magyar deviza alapú szerződés az európai uniós jog szerint tisztességtelenek és így semmisek.

AZ Európai Parlament és a Tanács 2005. május 11-i 2005/29/EK Irányelve 7. cikk Megtévesztőnek tartja azt a kereskedelmi gyakorlatot, amely révén a „valószínűsíthetően ahhoz vezet, hogy az átlagfogyasztó olyan üzleti döntést hoz, amelyet egyébként nem hozott volna.” A deviza alapú kölcsönök ismeretének esetén az emberek nem kötöttek volna szerződést. A deviza alapú szerződések újabb európai uniós irányelv szerint is megtévesztők és így tisztességtelenek, semmisek.

A deviza alapú kölcsönszerződések a jogszabályi követelmények megkerülésére tekintettel a Ptk. 200. § (2) szerint semmisek. Kiemeljük, a kölcsönt nyújtók nem egyetlen jogszabályt kerülték meg, vagy sértettek meg, hanem sokat halmazatban.

4. Milyen jogi lehetősége vannak a bíróságoknak arra, hogy a felek tartós jogviszonyában szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik szerződő fél lényeges jogos érdekét sértő hatását orvosolják?

Miután jogszerűen létre sem jött az árfolyamhatást kiváltó szerződési kikötés, így az utóbb a körülményekben bekövetkezett változásnak sincs relevanciája a szerződések megítélésében. Megjegyezzük, körülményváltozás helyett olyan jövőbeli állapotról lehet csak tényszerűen beszélni, amely a szerződéskor kötelezően belátandó és belátható volt.

A kérdés feltevése azt a látszatot kelti, mintha a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások okozták volna az adósok lényeges érdeksérelmét. Nem ez történt. Ismert, 2008 közepén a forint jegybanki alapkamata 11,5%-ot ért el a bankközi kamatokat követve. Ha a felek még e feletti kamatréssel növelten forint alapú szerződést kötöttek volna, a törlesztésük mértékét nem tudták volna vállalni. Nem a körülmények változása eredményezte a svájci frank alapú szerződések esetén a tömeges fizetéseképtelenséget, hanem az, hogy olyan szerződésbe csábították az adósokat, melyet nem volt szabad megkötniük.

A deviza alapú kölcsönt felvevők tömeges fizetéseképtelenségének megszüntetése nem a körülményváltozások figyelembe vételével történhet, hanem a szerződési körülmények vizsgálatával megállapított, valószínű jogszéts következményei levonásával.

5. Amennyiben a deviza alapú kölcsönszerződések bármely okból érvénytelenek, az érvénytelenség törvényi jogkövetkezményei (érvényessé nyilvánítás, eredeti állapot helyreállítása, hatályossá nyilvánítás) közül a bíróság bármelyiket alkalmazhatja-e, illetve melyik jogkövetkezményt mikor indokolt alkalmaznia? A válasz a 6. ponttal együtt kerül megadásra

6. Az egyes lehetséges érvénytelenségi okok az egész szerződés érvénytelenségét, avagy részleges érvénytelenséget (az adott szerződési feltétel érvénytelenségét) eredményezik-e? Hogyan vonhatók le a részleges érvénytelenség jogkövetkezményei?

Nem kétséges, meghatározott összeget forintban az adós a saját rendelkezésére átvett. E tekintetben a teljes szerződés érvénytelensége esetén szerződésen kívüli kötelezettségként, a deviza alapú elszámolás érvénytelen volta miatt részleges érvénytelenség címén a felvett forintkölcsön elszámolásáról lehet szó. Az elszámolás során figyelembe kell venni a jogalap nélkül követelt és befizetett tőkét, kamatot, díjat, költséget, késedelmi kamatot, stb., amit jóvá kell írni az adósnak – vagy vissza kell téríteni – a túlzott kifizetéseire javára számolt kamattal.

Nem kétséges, a jogalapjában megdőlt követelés fedezete is megdőlt, így a

jelzálogszerződések, gépkocsi kölcsönök és lízingszerződések fedezetére is kihat. Ez kétségtelen a hitelintézeti üzleti könyveket erősen érinti, de megfelelő jogalkalmazással, vagy végső soron törvényalkotással e következmény elhárítható.

A Kúria jogegységi határozatának figyelembe vételével megköthető vagy a meglévő szerződések átalakításával újraköthető szerződésekkel kerülhet rögzítésre a jogszerű állapot és az elszámolás – beleértve a lezárt szerződések utólagos elszámolását is. A kölcsönös kiegyenlítések rendezhetők, az adós részéről a részletben, a kölcsönt nyújtó részéről egy összegben való fizetéssel.

6.1 Figyelembe veendő az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény az érvénytelenség jogkövetkezményeiről, mely 4. pontja az alábbiakat tartalmazza:

„4. Az érvénytelen szerződés alapján kölcsönösen teljesített szolgáltatások visszatérítése is csak kölcsönösen és egyidejűleg történhet. Csak az a fél követelheti eredményesen a neki visszajáró szolgáltatást, aki egyben vállalja, hogy maga is visszatéríti a számára teljesített szolgáltatást és erre képes is.”

A kölcsönt felvevő vállalja, hogy a jogszerűen követelt összeget megfizeti, de nem egy összegben, hanem részletben – mert erre irányult a kölcsön felvételekor mindkét fél akarata, míg a szerződés jogszerűtlenségéből eredő kifizetése egy összegben elszámolható az adós kötelezettségének korrekciójával. Az 1/2010 PK vélemény feltétele így érvényesül.

Figyelembe veendő a felek közötti aszimmetria. A pénzügyi intézmény nem engedi meg, hogy a kölcsönt felvevő írja meg a kölcsönszerződést. Ezáltal a pénzügyi intézmény képes jogsértést elkövetni a téves, vagy nem jóhiszemű szerződési feltételekkel, akár a szerződésben, akár az általános szerződési feltételekkel. Éppen a jogegységi határozatra okot adó tragikus állapot igazolja, hogy a pénzügyi intézmény a saját hasznára téved, vagy téveszt jogot és az 1/2010. PK vélemény alapján érvénytelenséget eredményező jogsértés esetén nincs jogi és anyagi kockázata a pénzügyi intézménynek, mert amit nem vettek észre, vagy nem tudtak érvényesíteni az haszon, amit észrevettek és kikényszerítették a korrekciót, azt módosítják. Így a pénzügyi intézmények a jogsértésekben – szankció hiányában – kifejezetten érdekeltek.

6.2 A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK Irányelve, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről kimondja, hogy „a fogyasztónak egyenértékű védelemben kell részesülnie akár szóban, akár írásban kötötték meg a szerződést”. Az 1/2010. PK vélemény úgy is érthető, hogy nem érvényesülhet az egyenértékű védelem. Illetve az egyenértékű védelmet meg kell teremteni. A múltbeli törvénysértés – például a nem megfelelő kockázatfeltárás, ami becsábította az ügyfelet egy számára vállalhatatlan feltételű szerződésbe – utólag nem javítható, nem elegendő a jövőben elkerülni, hanem az Irányelv egyenértékűségi követelménye teljesüléséhez a szerződő felet reparálás illeti.

6.3 Mind a Ptk. 239. §-ában foglaltak, mind a A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK Irányelve, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, a 6. cikk (1) bekezdésében kimondja, hogy ha „a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.” Ez az Irányelv segíti azt a megoldást, hogy a deviza alkalmazását illető feltételek kihagyásával a szerződések csak e tekintetben semmissek, a folyósított forint összeg tekintetében érvényesek. Ez a megoldás kedvezőbb rendezéshez vezet. Azonban a részleges vagy teljes semmisség esetében is a jogellenes kikötésekből eredő kár felszámítására a jogalap meg van, ami az új szerződésben vagy az érvényben maradó rész kiegészítésével érvényesíthető.

Ptk. 239. § (1) A szerződés részbeni érvénytelensége esetén az egész szerződés csak akkor dől meg, ha a felek azt az érvénytelen rész nélkül nem kötötték volna meg. Jogszabály ettől eltérően rendelkezhet. E jogszabály alkalmazása egyrészt azt jelenti, hogy a szerződéskötéskor a kölcsönt nyújtó által esetleg érvényesíteni szándékozott forintkamattal – akár alapkamattal – a szerződés nem jött volna létre, mert belátható volt a teljesíthetetlen, vagy üzletileg elfogadhatatlan volta. Ugyanakkor, ha a devizára való átszámítás kimarad a szerződésből és méltányosan kis kamat kerül felszámításra forintban, úgy a szerződés a folyósított forintösszeg visszafizetési kötelezettségének tekintetében érvényben marad,

csupán törlésre kerülnek eddig felszámított követelések és helyébe lép – esetleg törvényi úton rögzített – kamatláb az elszámoláshoz. Ennek a törvényi rendelkezésnek folytatása: (2) Fogyasztói szerződés részbeni érvénytelenség esetén csak akkor dől meg, ha a szerződés az érvénytelen rész nélkül nem teljesíthető – azaz e szabály ugyancsak segítségünkre van a vázolt megoldáshoz.

Tovább erősít bennünket a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK Irányelve, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, 6. cikk (1) kimondja, hogy „ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

6.4 Kérdés mi maradjon meg és milyen mértékben? Ekkor a kártérítést is a mérték számításának részeként kell értelmezni – elkerülendő a bonyolult perek tömegét. A kártérítést a forintkölcsön kamatának megállapításakor beszámítással lehet figyelembe venni: szerény kamattal számítható az eddig – jogszerűtlenül – devizában elszámolt adósság – és szerény kamattal a jövőbeli tartozás, így kompenzációval kifizetett kártérítésként. A díjakat, költségeket törölni kell, mert azok is jogsértőek. Ugyanis a kölcsönnek kamata van, ahhoz nem tapad díj, költség. A hitelnek van díja, de a fogyasztói kölcsönöket megalapozó hitel jellemzően rendkívül rövid, egy-két napos időszakot ölelt át, így rendelkezésre tartásról nem lehet beszélni. A kölcsönt nyújtó minden más költségét a kamatban kell érvényesítenie – a polgári jog szerint. Ezáltal a THM is értelmét veszti – ami törvénymódosítással jár. Ugyanakkor így, csakis így lesz átlátható a kölcsönzés körülménye.

6.5 A kölcsönfelvevő a szerződésben aláírta saját fizetőképességét, a törlesztő részlet összegének megfelelő forintfizetés formájában. Ez várható el a kölcsönfelvevőtől. Az ennél magasabb összeg egy összegben való megfizetésére vonatkozó kötelezés a joggal való visszaélésként értékelhető.

A törvény a megoldást segíti. Pp. 217. § (1) szerint, a határozatban megállapított kötelezettség teljesítésére rendszerint tizenöt napos határidőt kell szabni, de (2) a bíróság tizenöt napnál rövidebb, illetőleg hosszabb teljesítési határidőt is megállapíthat, ha ez a felek méltányos érdekeinek mérlegelése alapján vagy a kötelezettség természetére való tekintettel indokoltnak mutatkozik. A teljesítési határidő megállapításánál figyelembe kell venni a feleknek a per vitelében megnyilvánult jó- vagy rosszhiszeműségét is. (3) A bíróság a kötelezettségnek részletekben való teljesítését is elrendelheti. Kivételes esetekben a határozat jogerőre emelkedése után az első fokon eljáró bíróság a részletekben való teljesítést, illetőleg a részletekben való teljesítés módosítását bármelyik fél erre irányuló indokolt kérelme alapján - az ellenérdekű fél meghallgatása után - végzésben engedélyezheti. A bíróság e végzését tárgyaláson kívül hozza meg, de határozathozatal előtt a másik felet köteles meghallgatni (113. §). Részletekben való teljesítés engedélyezése esetében a bíróság azt is kimondhatja, hogy bármely részlet megfizetésének elmulasztása esetében az egész tartozás esedékessé válik.

6.6 A következmények levonásánál nem elhanyagolható a szerződéses kapcsolatok rendezésének racionális lebonyolítása. A kölcsönt felvevőket illető összegek elszámolhatók, az informatikai rendszerbe az algoritmusok beépíthetők – figyelemmel arra, hogy a teljes elszámolás az érintett részéről követhető legyen. A kölcsönt felvevő minden befizetése így elszámolásra kerül, a kölcsönt nyújtónak nincs vesztesége – legfeljebb elmaradt – jogtalan – haszna. Hangsúlyozni kell, nincs kölcsönzői veszteség, csak olyan haszon marad el, mely nem is járt és jár, mert ez a haszon a jogtalan és méltatlan eszközökkel képződött volna: ezek kizárása alkotmányos kötelesség.

7. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményeinek (csak akkor, ha az adós fogyasztó maga is ki tudja számolni, hogy a kamat, a költség és a díj milyen arányú emelését tették lehetővé az időközben bekövetkezett változások, avagy elégséges, ha maga az oklista átlátható és az egyoldalú szerződésmódosítások körében vizsgálható, hogy

a módosításra a ténylegesség, az arányosság és szimmetria elvének betartásával került-e sor)?

A pénzügyi intézmény a fogyasztói kölcsönszerződés egyoldalú, a fogyasztó hátrányára történő módosítását törvényi felhatalmazásra tekintettel kikötheti az általános szerződési feltételei között, azonban az ilyen kikötés tartalmát tekintve jogszabályba, jó erkölcsbe ütközhet, lehet tisztességtelen, és ezen bármely okból nem létező, vagy semmis.

A 2/2012. (XII. 10.) PK véleménye - a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségségéről - kiemeli, hogy az a kikötés tisztességtelen, mely nem világos, nem érthető, nem tételesen meghatározott, az ok nem objektív, nem független a pénzügyi intézménytől. Továbbá e Vélemény szerint tisztességtelen az a szerződésmódosítás is, mely a hivatkozott körülmények megváltozásával nem arányos, és a módosítással a rendes üzleti kockázat vállalását is csökkenti, valamint a fogyasztó nem láthatja előre, hogy a körülményekre hivatkozó szerződésmódosítás milyen mértékben befolyásolja a kötelezettsége alakulását. Az is tisztességtelen, ha a pénzügyi intézmény nem biztosítja a módosítást el nem fogadó félnek a szerződést felmondását. Végül a Vélemény tisztességtelennek tekinti azt is, ha a szabály kizárja a körülmények fogyasztóra nézve kedvező alakulásának következtében a szerződés fogyasztó előnyére történő módosítását.

Igazolható, illetve belátható, hogy a pénzügyi intézmények a törvényben és a PK. véleményben felsorolt szerződésmódosítási okokra hivatkozó gyakorlata nem lehet tisztességes.

A kamat, díj, költség módosítására okot adó piaci körülmények nem függetlenek a kölcsönt nyújtó pénzügyi intézménytől, mert ezek az intézmények képezik a pénzpiacot.

A kamat, díj, költség mértékének felszámítása önmagában sem lehet világos, így a módosításuk sem, hiszen a fogyasztói kölcsönök a pénzügyi intézmények összes tevékenysége 10-12 százalékát teszik ki, meghatározó a pénzpiaci aktivitásuk, így a pénzügyi intézmény gazdálkodásának és kockázatának kilencven százalékát más tevékenység határozza meg, de a pénzpiaci műveletek és a fogyasztói kölcsönzés nem válik el egymástól. Az átláthatóság ilyen körülmények között kizárt, a módosításra okot adó körülményt és hatását sem láthatja át kívülálló, azt sem, hogy a szerződésmódosítás arányos-e, meghaladja-e a rendes üzleti kockázatot, illetve a módosítás eredménye tisztességes hasznot vagy túlzott hasznot eredményez?

Teljességgel képtelenség azt igényelni, hogy az ügyfél előre lássa a hitelintézetek által meghatározott pénzpiaci eseményeknek az ő szerződésére való ráhatását. Teljes képtelenség azt feltételezni, hogy az ügyfél – vagy akár kirendelt szakértő – beleláthat a pénzügyi intézmény gazdálkodásába, hiszen az adatokat hivatalból begyűjtő, törvénnyel felhatalmazott Felügyelet sem volt erre képes.

Teljesen megalapozatlan annak vélelme, hogy az adós felmondhatja a kölcsönszerződését, ha nem fogadja el a rá nézve kedvezőtlen változását a szerződésnek, hiszen éppen azért adós, mert nem tudta még egy összegben törleszteni adósságát – és a kölcsönt nyújtó pontosan tudja, hogy az adósok képtelenek visszafizetéssel kilépni a szerződésből, hiszen maga fékezi, bünteti, akadályozza azt.

Teljesen okatlan azt vélni, hogy a pénzügyi intézmény az általános szerződési feltételi között kizárja az adósra nézve kedvező változtatását – miért is írna le ilyen feltételt, ha megteheti a gyakorlatban, hogy az adósra nézve előnyösen változó körülmények hatására nem veszi figyelembe, mert az adósoknak nincs lehetősége reális eljárás keretében kikényszeríteni azt és a szerződésétől sem szabadulhat.

A pénzügyi intézmények egyoldalú szerződésmódosításának joga álságos, mondvaszínált, életszerűt len okokkal alátámasztott, nincs összhangban Magyarország társadalmi rendjével és Alaptörvényével. Ezért a Kúriának szorgalmaznia kell a törvény felülvizsgálatát, mert a pénzügyi intézmények tisztességtelen joggyakorlására tömegesen van példa. Állítható, az egyoldalú szerződésmódosítás joga nagy szabadságot ad a tisztességtelen gyakorlatra és rendkívül megnehezíti annak feltárását, az okozott kár megtérítését, ezért – követve más nemzetek példáját a fogyasztói kölcsönök esetében azt meg kell szüntetni.

7.1 A deviza alapú kölcsönök megjelenés előtt már 20 évvel a BH 1995.414 tisztázta:

„Természeteszerűleg nincsen annak jogi akadály, hogy bármelyik fél előzetes hozzájárulását adja a szerződés jövőbeli módosításához - úgy az ár, mint a díj tekintetében -, ennek érvényességéhez viszont az szükséges, hogy a felek megállapodjanak abban, hogy milyen körülmények megváltozása milyen vonatkozásban, illetve milyen mértékben szolgálhat a szerződésmódosítás alapjául anélkül, hogy a másik fél részéről újabb jognyilatkozatra lenne szükség. A polgári jogi jogviszony természetére figyelemmel az ellenérdekű fél egyoldalú nyilatkozatra való felhatalmazása csak ilyen feltételek mellett lehet érvényes.”
... „A szerződésekbe vetett bizalom szenvedne súlyos sérelmet, ha az alacsony díjtétel mellett és erre tekintettel létrejött szerződésben kikötött díjat a jogosult akár többszöröse is felemelhetné anélkül, hogy az emelés feltételeiben az ellenérdekű féllel előzetesen megegyezne. Egyértelmű, hogy amennyiben a díj jövőbeli emelésének feltételei, körülményei, mértéke a másik szerződő fél előtt ismeretesek és ezek tudomásulvételével járul hozzá a szerződés jövőbeli módosításához, ez esetben az alperesi bank részéről valóban elegendő lenne a felperes értesítése a díj módosítására okot adó körülmények bekövetkezéséről és az ehhez igazodó díj módosításáról. Ennek hiányában viszont a szerződés az alperes részéről egyoldalúan nem módosítható”

A megfogalmazás egyértelmű. Elképzelhetetlen, hogy jogszerű legyen az egyoldalú szerződésmódosítás olyan feltételek szerint, mely nem átlátható, nem ellenőrizhető. Mégis, bizonyítható, sőt belátható, ez az elképzelhetetlen állapot áll fenn a jogegységi határozattal mérlegelendő szerződések esetében. Ezáltal érvényét vesztheti a Ptk. 201. §-val, meghatározott követelmény, mely a szerződésben a szolgáltatással szemben „nem kizárólag ellenértéket, hanem megfelelő mértékű ellenértéket kíván meg.” Azt halljuk érvként, hogy az egyoldalú kamatemelés joga elősegíti a szerződés fennállása idején a megfelelő mértékű ellenérték érvényesítését. Azonban a megfelelő mértéket a szerződéskötéskor még a piaci verseny megteremtheti – ha van verseny – illetve a kölcsönt kérő elállhat az ügylettől, de szerződéskötés után már egy kiszolgáltatott adóssal szemben a kölcsönt nyújtó állapotja meg a neki megfelelő mértéket. Az egyoldalú szerződésmódosítás joga egyoldalú hatalmasságot teremt, az adósnak nincs ilyen joga a neki megfelelő mértékű feltételekről rendelkezni. A felek mellérendelt, egyenértékű voltát különösen sérti, hogy a kölcsönt nyújtó a saját elvárt nyereségét biztosítja e joggal, míg az adós akár a létét fenntartó veszély elhárítására sem gyakorolhatja ugyanezt.

7.2 Közismert, hogy az összes pénzügyi vállalkozás 2008 őszén jelentősen megemelte a svájci frank és euró alapon elszámolt kölcsönök kamatát akkor, amikor e devizák referencia kamata nulla körüli szintre csökkent. Ez esetben a pénzügyi intézmények homlokegyenest szembe mentek a körülmények diktálta változtatás követelményével. Sem az objektivitás, sem a szimmetria elv nem érvényesült a teljes hitelintézeti szektorban – mégsem lépett fel, sem a Felügyelet, sem az Ügyészség a szerződésekben kikötött jog visszaélészerű gyakorlásával szemben. Ezt bátorításnak is vélelmezhetnék az érdekeltek.

Egy bank a szerződésben LIBOR-t és egy meghatározott felárat kötött ki. A szerződéskötés után néhány hónappal a pénzügyi intézmény a szerződésbeli LIBOR értéket egyszerűen átírta más értékre. Ez egy köztörvényes csalás! A változó kamatról – mely piaci változást követ – áttértek változtatható kamatra, mintha az diszkrecionális joguk lett volna.

Bevezetőben említettük, majd nyolcszázezer szerződést érint a devizakamat alakulása, mégsem hozták nyilvánosságra a hitelintézetek a devizák piaci kamatait – egyöntetűen a kötelező nyilvánosságra vonatkozó törvényt sértve. Teljesen nyilvánvaló, nem lehet bizalomra építeni az egyik fél többletjogának gyakorlását.

7.3 Az egyoldalú szerződésmódosítás jogával könnyű visszaélni és nehéz ezt megakadályozni, ezért tiltja az egész világ a referenciához nem kötött, egyoldalú kamatváltoztatást. A magyar joggyakorlat nem akadályozza a visszaélés szerű alkalmazást, a tisztességtelenséget felelős intézményeink nem érzékelik, a visszaélés kárvallottjai rendkívül nehezen szereznek érvényt jogaiknak. Ezért tette közzé a Kúria a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményét az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötések törvényességét illetően. Kúria kiemeli, a bíróság vizsgálhatja és megállapíthatja az egyoldalú szerződésmódosítás indokolatlan, tisztességtelen és így jogszabálysértő voltát, azaz érvénytelenségét.

A PK. vélemény kiemeli, akkor tisztességtelen az egyoldalú szerződésmódosítás, ha nem világos, nem érthető, vagy az oka nem objektív, mert a pénzintézet ráhatása érvényesül. Márpedig érvényesül, minden esetben, hiszen a hitelintézetek maguk képezik a pénzpiacot, tevékenységük döntő hányada éppen pénzüpiaci, mert a fogyasztói kölcsönök csak 10-12%-át teszik ki eszközeiknek – még a kampánnyal megnövelt túlzott mennyiségben is. A vállalati kölcsönök sem érik el a bankok összevont mérlegfőösszege 20 százalékát. Ebből egyenesen következik, hogy a kamat kialakulására a fogyasztói kölcsönön kívül tényezők – spekulatív – tevékenységük hat, aminek negatív eredményét nincs joguk a fogyasztókra hárítani

PSZÁF 2013. februárban a bankközi kamatok (BUBOR) jegyzésének részletes statisztikai elemzéséről tett közzé jelentést. Ebben megállapítja, „a BUBOR a magyar pénz- és tőkepiac meghatározó eleme, húsz jogszabály hivatkozik rá, szerepét más referenciamutató nem tudja átvenni. Mégis, a bankközi kamatlábat jegyző hitelintézetek önmaguk nem használják egymás között sem: „ a jegyzések mögött nincsenek valós bankközi ügyletkötések (miközben az indexhez jelentős hitel- és betétállomány kötődik).” A BUBOR így nem teljesíti azon célját, hogy pontos információt adjon a pénz- és tőkepiacnak a mögöttes ügyletekről.” (...) A BUBORT kialakító bankoknál (2013. február 1-től már csak 10 aktív árjegyző van a piacon) a folyamat nem volt, ma sincs szabályozva, azt nem illesztették be a kockázatkezelési rendszerbe, s hiányzik annak ellenőrzése is. Az érintett hitelintézeteknél a jegyzésnél nincsenek belső szabályzatok a módszertanra, az operatív lebonyolításra, „ ... ,sőt, a BUBOR fogalma sincs pontosan meghatározva`.

A Felügyelet megállapítása igazolja, hogy nem beszélhetünk objektív körülményről a kamatokat illetően – ami pedig minden más, „kamat jellegű” díjra, költségre is igaz. A kamatok közötti különbségre játszó kamat swappiac magyarországi forgalma 120-250 milliárd forint – naponta! (MNB Tanulmányok, 64. 2007. augusztus, 14. oldal) Ezzel szemben a fogyasztói kölcsönök kamatából származó pénzintézeti pénzáram egy napon nem haladja meg a 4 milliárd forintot. Ebből következik, hogy a pénzpiacra hivatkozás nem más, mint a fogyasztói kölcsönöktől független spekuláció negatív következményének a fogyasztói kölcsönök adósaira hárítása. Ez az összefüggés arra is válasz, miért volt előnyös kampányszerűen megnövelni az átlátó képességgel nem rendelkező háztartások adósságát, mely lehetőséget ad utólagos megterhelésükkel veszteségek kompenzálására. Az átláthatóság, objektivitás oly távol van a realitástól, hogy még szóba hozása is komolytalan benyomást kelt

7.4 Nézzük a piac működését a Magyar Bankszövetség elnöke megfogalmazásában:

Felcsúti Péter, a Magyar Bankszövetség akkori elnöke 2008. október 23-án, a Magyar Narancs 43. számában „A spekuláns megmozgatja a sajtókapcsolatait” címmel nyilatkozta, hogy „A különböző típusú kockázatokat nagyon erős matematikai-statisztikai alátámasztással algoritmizálták, és ezek a modellek megjelennek az üzleti döntésekben. (...) A képletek egyébként rendkívül komplikáltak, elképzelhetetlennek tartom, hogy egy átlagos bankvezető képes lenne megérteni.” Majd kifejti, hogy ezek a képletek mennyire relatív súlyúak a döntésekben: „Számos olyan spekuláns akad, aki sok pénzt mozgat, és abban érdekelt, hogy a konverziós piacon az a deviza, amit megvesz, felértékelődjön, amit pedig elad, az leértékelődjön. Felépíthető egy olyan pozíció, amiben az illető euróban követel, és forintban tartozik: ha a forint veszít az értékéből, akkor a tartozása euróban számolva kevesebbet ér, tehát egy csomó pénzt fog keresni. Amint kiépülnek ezek a pozíciók, az adott piaci szereplő megmozgatja a sajtókapcsolatait, és folyamatosan arról beszél az elemzőknek, hogy a magyar

gazdaság a tönk szélén van. Ezt nyilván számokkal, plauzibilis vagy annak tűnő érvekkel alá lehet támasztani, ráadásul az általános piaci hangulat is komoly hatást gyakorol. Erre mások is elkezdik eladni a forintot, amely elindul a lejtőn, a spekulánsunk pedig pár hónap alatt akár 20-25 százalékot is nyerhet, ami, ha tőkeáttételt használ, végül a száz százalékot is elérheti.”

Nem beszélhetünk átláthatóságról, ha a neves hitelintézetnek és a bankszövetségnek is elnöke azt állítja, hogy a képzett bankárok sem látják át a kockázatot és kezelését. Ezek után egyszerűen botrány elvárni a kockázat átlátását a képzetlen háztartásoktól, ráadásul több évtizedre.

7.5 Nem beszélhetünk objektivitásról, mikor a hitelintézetek szakmai szervezetének elnöke mutatja be, hogy a piac nem piac, hanem irányított spekuláció? Ezt támasztja alá az a tény, hogy a svájci frank árfolyama forintban kifejezve a kölcsönöket kihelyező kampány előtt jelentősen erősödött, a kampány alatt stagnált, majd amikor a kölcsönzés leállt ugrásszerűen emelkedett az adósok elviselő képességének határáig, azóta éppen ezen összeomlási veszélyre tekintettel megint stagnál.

7.6 Ugyanilyen álságos annak feltételezése, hogy az adós felmondhatja a szerződését, ha nem fogadja el a kamat, díj, költség növelését. A vonatkozó PK. vélemény is kiemeli, hogy ez irreális feltételezés, hiszen éppen azért van még szó adósról, mert nem volt még képes egy összegben törleszteni adósságát. Márpedig a teljesíthetetlen kikötés semmis.

7.7 Összefoglalóan meg kell állapítanunk, a pénzügyi vállalkozást a 13/1993 EKG Irányelv, valamint az Európai Unió Bíróságának gyakorlata és a fogyasztóvédelmi célokat megfelelően értelmezendő hazai jog alapján nem illeti meg az egyoldalú hatalmasság gyakorlása, a kölcsönszerződést módosítsa akkor sem, ha az un. oklistát felsorolja a szerződésben, mert az ott felsorolt okok nem gyakorolhatók tisztességesen, és az okok tisztességes volta nem

ítélhető meg ellenőrizhető információk hiányában. E nélkül pedig az egyoldalú hatalmasság érvényesülhet – és az összehangolt pénzügyi gyakorlatban érvényesült is.

A Kúria jogegységi határozatának feladata nemcsak a lebonyolíthatatlan pertömeg elkerülése, hanem az Alaptörvény szerint rögzített fogyasztói jogok érvényre juttatása és segítség nyújtás a tulajdon elleni jogtalan támadás elhárításában, hogy a félrevezetően deviza alapúnak elnevezett forintkölcsönök, lízingszerződések tekintetében is érvényesüljön az Alaptörvény.

Budapest, 2013. december 12.

Dr. Damm Andrea
Makkos Albert
Varga István